

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก ก

ประวัติศาสตร์ชุมชนหมู่บ้านหนองขาวกลาง

หมู่บ้านหนองขาวกลางจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่า กล่าวว่าลักษณะเดิมของหมู่บ้านตอนนั้นเป็นป่าดิบเขา มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเริ่มแรกมีบ้าน 7 หลังคาเรือน มี นายหน้อยเจ๊ก เป็นผู้นำ แต่ก่อนที่ นายหน้อยเจ๊ก จะมาตั้งบ้านอยู่เคยมีคนอาศัยอยู่ก่อนแล้ว 50 ปี นายหน้อยเจ๊ก เป็นรุ่นที่ 2 ต่อมากมีคนอพยพมาเพิ่มจาก อำเภอชุมขวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน บางส่วนจากอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และหมู่บ้านใกล้เคียง เมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้น ทางราชการจึงเข้ามาสำรวจและจัดตั้งให้เป็นหมู่บ้านหลักเมื่อปี 2525 มีผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายตาบุด ทวีชากรสีทอง

ต่อมาปี 2530 ได้แยกเป็น 2 ย่อมบ้าน คือบ้านบน และบ้านล่าง เนื่องจากทางราชการจะมาสร้างสถานีอนามัย เมื่อสำรวจแล้วมีปัญหาเรื่องไม่มีพื้นที่ปลูกสร้าง จึงมีการประชุมตกลงกันให้ย้ายบ้านขึ้นมาอยู่ข้างบนให้หมด แล้วสร้างสถานีอนามัยข้างล่าง แต่เมื่อสร้างอนามัยเสร็จบางคนก็ไม่ยอมย้ายขึ้นมาข้างบนเพราะไม่สะดวกเรื่องน้ำ ต้องตักน้ำไกล มีพื้นที่จำกัด คนที่มาอยู่ก่อนแล้วจับจองเอาพื้นที่ราบไปเหลือแต่ที่ลาดชัน

ภาคผนวก ข

ระบบการปกครองชุมชนหมู่บ้านหนองขาวกลาง

ลักษณะการปกครองของหมู่บ้านหนองขาวกลางยึดถือตามวัฒนธรรม และประเพณี ซึ่งใช้กันมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และถือเป็นข้อตกลงหมู่บ้านด้วย ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และผู้อาวุโสประจำหมู่บ้านเป็นผู้ดูแล โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานโดยตำแหน่ง ส่วนการกระทำความผิดที่นอกเหนือจากกฎของหมู่บ้าน หรือไม่สามารถตกลงกันได้ ก็จะมีการดำเนินการทางกฎหมายต่อไป

กฎกติกาและข้อกำหนดของชุมชนหมู่บ้านหนองขาวกลาง

1. หญิงสาวในหมู่บ้านที่จะแต่งงาน ต้องทำพิธีในหมู่บ้านก่อน จึงจะสามารถออกไปแต่งงานนอกหมู่บ้านได้ หากไม่ปฏิบัติตามความเชื่อ หรือไม่ปฏิบัติตามประเพณี และวัฒนธรรม จะประสบเหตุการณ์ที่เลวร้าย หรือมีเหตุร้ายเกิดขึ้นกับตัวผู้ทำผิด
2. หญิงสาวคนไหนที่ท้องก่อนแต่ง ต้องลงโทษปรับวัวหรือควาย 1 ตัว เพื่อใช้เลี้ยงชาวบ้าน ทำพิธีขอขมา หรือเสียเคราะห์ที่ตัวเองทำผิดจารีตประเพณี เวลาพิธีเลี้ยงขอขมา จะมีเฉพาะผู้เต่าผู้แก่ร่วมพิธี ส่วนหนุ่มสาวหรือเด็กๆ จะไม่มีเพราะการกระทำเช่นนี้เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่เด็กๆ หรือหนุ่มสาว
3. หญิงสาวที่ท้องก่อนแต่ง จะสำนึกได้เอง และต้องทำพิธีขอขมาหรือเสียเคราะห์ เพราะกลัวมีปัญหาด้านต่างๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน การงานครอบครัว แม้กระทั่งการใช้ชีวิตของตัวเอง
4. ในเวลาที่มีพิธีการต่าง ๆ ในครอบครัวจะมีการต้มเหล้าเพื่อจะทำพิธี คนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวห้ามนอนค้างคืนในป่าหรือห้ามออกล่าสัตว์ทุกชนิดในวันที่จะประกอบพิธี เพราะผิดประเพณี และจะเกิดเหตุไม่ดีแก่ตนเองและครอบครัว
5. ช่วงที่มีการทำพิธีการต่าง ๆ ห้ามซื้อ - ขายไก่, ข้าวเปลือก, วัว, ควาย และอื่นๆ ให้กับใครทั้งนั้น เพราะเป็นความเชื่อว่าจะมีเหตุร้าย หรืออันตรายต่าง ๆ เกิดขึ้น ต้องเคารพวัฒนธรรมประเพณี ห้ามลบหลู่สิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์

ข้อกำหนดและกติกาการทำไร่หมุนเวียน

1. การทำไร่หมุนเวียนต้องหมุนเวียนอย่างน้อย 7 – 8 ปี
2. การทำไร่หมุนเวียนห้ามทำซ้ำพื้นที่เดิมจนกว่าจะหมุนเวียนจนครบรอบในการหมุนเวียน หรืออย่างน้อยต้องเว้นไว้ 4 – 5 ปี ถ้าพื้นที่สมบูรณ์พอจะปลูกข้าว
3. ต้องสังเกตพื้นที่ด้วยว่าในระยะหมุนเวียน 8 – 9 ปี พื้นที่ที่มีความสมบูรณ์เพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่สมบูรณ์ต้องเลือกพื้นที่อื่นที่มีความสมบูรณ์มากกว่า
4. เมื่อถึงฤดูกาลปลูกข้าว ต้องตกลงกันก่อนว่าจะทำคนละเท่าไร ต้องเฉลี่ยให้ครบทุกครัวเรือน
5. ห้ามทำการเบิก พื้นที่ใหม่นอกจากไร่หมุนเวียนที่กำหนด
6. เมื่อถึงเวลาตากถางไร่ต้องทำพร้อมกัน เผาพร้อมกัน
7. ต้องทำแนวกันไฟให้ชัดเจนทุกครั้ง ก่อนทำการเผาไร่หมุนเวียน
8. ในกรณีเกิดไฟลุกลาม ทุกคนต้องมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

ภาคผนวก ก

ชุมชนกับการจัดการทรัพยากร

หมู่บ้านหนองขาวกลาง มีการจำแนกทรัพยากรธรรมชาติไว้ระดับหนึ่ง ซึ่งพื้นที่ที่จำแนกได้มีดังนี้

1. ป่าต้นน้ำ ป่าอนุรักษ์
2. ป่าใช้สอย พื้นที่ทำกิน ป่าชุมชน
3. ป่าตามความเชื่อ (ที่อยู่ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์)
4. ป่าช้า
5. โรงเรียน
6. สถานีอนามัย
7. บ่อน้ำของหมู่บ้าน
8. ประปาภูเขา
9. ถังเก็บน้ำฝน
10. หน่วยประชาสงเคราะห์
11. ถังกรองน้ำ
12. โบสถ์
13. แหล่งน้ำตามธรรมชาติ: ห้วยหนองขาว ห้วยเปาะเคาะโกล ห้วยแห่นก่โกล และห้วย

แต่ตาชูโกล

กฎระเบียบในการใช้ทรัพยากรในชุมชนหมู่บ้านหนองขาวกลาง

1. ผู้มีสิทธิ์ในการใช้ไม้เพื่อสร้างบ้านหรือใช้สอยต้องเป็นบุคคลที่มีบ้านเลขที่อยู่ในหมู่บ้านหนองขาวกลางและในตำบลเท่านั้น
2. ห้ามจำหน่ายไม้ทุกชนิดออกจากป่าชุมชน
3. การตัดไม้ทุกครั้งต้องแจ้งให้คณะกรรมการหมู่บ้านทราบรายละเอียดโดยสิ้นเชิง
4. หากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ทางราชการจับกุมได้ทันทีผู้ถูกจับกุมจะอ้างสิทธิ์เรียกร้องใด ๆ มิได้

5. อาณาเขตรอบหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร ห้ามล่าสัตว์ (เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุกชนิด)
6. ห้ามจับสัตว์น้ำด้วยวิธีการช้อนปลา ยาเบือ ฯลฯ
7. ห้ามยิงสัตว์ป่าสงวนทุกชนิดไม่ว่าสัตว์ป่าเหล่านี้จะอยู่บริเวณใดก็ตาม เช่น ชะนี นกเงือก (นกกก) นกพญาไฟ ฯลฯ
8. ห้ามทะเลาะวิวาทยิงปืนในหมู่บ้านและก่อความไม่สงบในหมู่บ้าน
9. การเผาไฟทุกครั้งต้องมีแนวกันไฟอย่างชัดเจน และมีการควบคุมดูแลอย่างเคร่งครัด

หลักการและวิธีการใช้ของป่าและบทลงโทษ

1. วิธีการใช้ของป่า

- 1.1 ต้องอยู่นอกขอบเขตที่กำหนด หรือนอกเขตอนุรักษ์ต่างๆ
- 1.2 การล่าสัตว์ ห้ามล่าสัตว์ในเดือนที่มีการผสมพันธุ์ หรือฤดูวางไข่
- 1.3 การจับปลาต้องจับในพื้นที่ที่ไม่ได้ทำการอนุรักษ์ หรือสงวนไว้
- 1.4 พืชผักทุกชนิด เวลาเก็บต้องเหลือยอดไว้บ้าง เพื่อให้พืชเจริญเติบโตและขยายพันธุ์ ห้ามตัดต้นหรือทำลายทิ้ง หน่อไม้ต้องเหลือไว้ให้ออกหน่อทุกๆ โคน เพื่อการเจริญเติบโตต่อไป
- 1.5 ในการใช้ของป่าทุกชนิดต้องช่วยกันอนุรักษ์ ดูแลบำรุงรักษา เพราะจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยป่ากันทุกคน

2. บทลงโทษบุคคลที่ฝ่าฝืนในการใช้ของป่า

- 2.1 บุคคลใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ครั้งแรกจะตักเตือน ครั้งที่สองจะถูกโทษปรับ หรืออื่นๆ จากการทำประชาคมของหมู่บ้าน
- 2.2 ใครฝ่าฝืนจะถูกผู้คนรังเกียจ จะไม่มีเพื่อนฝูงไปโดยปริยาย
- 2.3 ผู้ใดฝ่าฝืนจะเรียกมาสอบถามสาเหตุของการกระทำ โดยจัดทำประชาคม แล้วให้คนส่วนใหญ่อบรมสั่งสอนให้รู้สำนึก คนทำผิดจะสำนึกตัวเอง เพราะรู้สึกผิดและอับอายต่อสาธารณชนส่วนใหญ่

ภาคผนวก ง

ลักษณะพันธุ์พืชที่ปลูก

ลักษณะพันธุ์ข้าว

จากการศึกษาลักษณะพันธุ์ข้าว พบว่าพันธุ์ข้าวที่ใช้จะคัดเก็บไว้ทุกปีหลังจากการเก็บเกี่ยวในปีนั้น ๆ ไว้เป็นพันธุ์ในปีถัดไป โดยการคัดพันธุ์นั้นจะดูจากพันธุ์ที่ทนต่อสภาพอากาศสูง ชอบดินที่มีความชื้นปานกลาง มีความแข็งแรง ไม่ล้ม ให้ผลผลิตสูง มีการเจริญงอกงามดี และเมื่อนำมาบริโภครสชาติดี อร่อย เป็นต้น พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกกันมากก็คือ บือซ่า บือบอ บือกอ บือโพปรี บือบอ บือชู บือปรี และบือกอชอเม เป็นต้น ชนิดข้าวที่เกษตรกรบ้านหนองขาวกลางปลูกรวม 2 ชนิดด้วยกันคือ ข้าวเจ้า และข้าวเหนียว ซึ่งสามารถแยกชนิดย่อยได้ดังตารางภาคผนวก 1 และตารางภาคผนวก 2

ตารางภาคผนวก 1 พันธุ์ข้าวเจ้าที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร่นาหมุนเวียนของหมู่บ้านหนองขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์ข้าวเจ้า	ลำดับ	พันธุ์ข้าวเจ้า
1	บือซ่า	9	บือกะ
2	บือซ่าไซ	10	บือบอ
3	บือซ่าพรี	11	บือโปะโละ
4	บือทอหล่า	12	บือเซอมี
5	บือโพปรี	13	บือแจ
6	บือกอ	14	บือวา
7	บือปาม	15	บือกอแป๊ะ
8	บือกอแป๊ะ	16	บือกอทอ

ตารางภาคผนวก 2 พันธุ์ข้าวเหนียวที่ปลูกในระบบการทำเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้าน
หนองขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์ข้าวเหนียว	ลำดับ	พันธุ์ข้าวเหนียว
1	ปี่อับอ	6	ปี่อึกะ
2	ปี่อึกอ	7	ปี่อึโต
3	ปี่อึชู	8	ปี่อึอเม
4	ปี่อึปริ	9	ปี่อึอชอเม
5	ปี่อึกี		

ลักษณะพันธุ์ข้าวโพด

จากการศึกษาลักษณะพันธุ์ข้าวโพด พบว่าลักษณะพันธุ์ข้าวโพดที่ใช้ จะใช้พันธุ์เดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อใช้เป็นพันธุ์ในปีถัดไป โดยการคัดพันธุ์นั้นจะดูจากพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง มีการเจริญงอกงามที่ดี ทนต่อสภาพอากาศสูง แข็งแรง และมีลำต้นเล็กไม่โตเกินไป เนื่องจากถ้าเลือกพันธุ์ที่โต ลำต้นอาจจะบังแสงแดดของต้นข้าวได้ เป็นต้น พันธุ์ข้าวโพดที่เกษตรกรบ้านหนองขาวกลางปลูกสามารถแยกชนิดย่อยได้ดังตารางภาคผนวก 3

ตารางภาคผนวก 3 พันธุ์ข้าวโพดที่ปลูกในระบบการทำเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้าน
หนองขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์ข้าวโพด	ลำดับ	พันธุ์ข้าวโพด
1	บือแคบอ	4	บือแคเบะ
2	บือแควา	5	บือแคอวะ
3	บือแคชู	6	บือแคโพ

ลักษณะพืชผัก

จากการศึกษาลักษณะพืชผัก พบว่าลักษณะพืชผักที่ใช้ จะใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีอยู่แล้ว หรือตามที่จะหามาได้ ซึ่งให้ผลผลิตง่าย และส่วนใหญ่จะเป็นพืชผักสวนครัวที่ใช้ประกอบอาหารในชีวิตประจำวัน พันธุ์พืชผักที่เกษตรกรบ้านหนองขาวกลางปลูกสามารถแยกชนิดย่อยได้ดังตารางภาคผนวก 4

ตารางภาคผนวก 4 พันธุ์แตงกวาที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้าน
หนองขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์แตงกวา	ลำดับ	พันธุ์แตงกวา
1	ดีคาว	4	ดีแฝละ
2	ดีโก้เกะลิ	5	ดีหมื่นบอ
3	ดีถี่	6	ดีเกอชอแม

ตารางภาคผนวก 5 พันธุ์ถั่วที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้านหนอง
ขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์ถั่ว	ลำดับ	พันธุ์ถั่ว
1	เปอเทาะกอ	3	เปอเทาะชู
2	เปอเทาะไซ	4	เปอเทาะโกลกลอ

ตารางภาคผนวก 6 พันธุ์พริกที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้านหนอง
ขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์พริก	ลำดับ	พันธุ์พริก
1	มุส่าพะโคะ	3	มุส่าหือเอะ
2	มุส่าเบอะ	4	มุส่ากว่าถ่อหมื่อ

ตารางภาคผนวก 7 พันธุ์มะเขือที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้าน
หนองขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์มะเขือ	ลำดับ	พันธุ์มะเขือ
1	เซอกอแก้ว	4	เซอกอเจาะ
2	เซอกอถี่	5	เซอกอตาโคะแหะคะลิ
3	เซอกอฮอ		

ตารางภาคผนวก 8 พันธุ์ผักกาดที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้าน
หนองขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์ผักกาด	ลำดับ	พันธุ์ผักกาด
1	เซอบะข่า	3	เซอบะปาเกอญอ
2	เซอบะแ่ง	4	เซอบะพาเปอะ

ตารางภาคผนวก 9 พันธุ์เผือกที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้านหนอง
ขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์เผือก	ลำดับ	พันธุ์เผือก
1	ชื่อเทาะสู่	3	ชื่อคอ
2	ชื่อเกอกรือโบ		

ตารางภาคผนวก 10 พันธุ์มันที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้านหนอง
ขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์มัน	ลำดับ	พันธุ์มัน
1	หน่นวะเบะ	4	หน่นวละสำ
2	หน่นววา	5	หน่นวจอปา
3	หน่นวเส้		

ตารางภาคผนวก 11 พันธุ์ฟักทองที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้าน
หนองขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์ฟักทอง	ลำดับ	พันธุ์ฟักทอง
1	หลู่เคปอเฮอ	2	หลู่เคปะหละ

ตารางภาคผนวก 12 พันธุ์ฟักเขียวที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้าน
หนองขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์ฟักเขียว	ลำดับ	พันธุ์ฟักเขียว
1	หลู่สำโปะโละ	2	หลู่สำพะทอ

ตารางภาคผนวก 13 พันธุ์อ้อยที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้านหนอง
ขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์อ้อย	ลำดับ	พันธุ์อ้อย
1	เกอทีกอ	3	เกอทีชู
2	เกอทีเบีย	4	เกอทีเส้

ตารางภาคผนวก 14 พันธุ์ดอกไม้ที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้าน
หนองขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์ดอกไม้	ลำดับ	พันธุ์ดอกไม้
1	พอกอ	3	พอชูกอ
2	พอบอ	4	พอชুবอ

ตารางภาคผนวก 15 พันธุ์หอมที่ปลูกในระบบการทำกรเกษตรแบบไร้หมุนเวียนของหมู่บ้านหนอง
ขาวกลาง

ลำดับ	พันธุ์หอม	ลำดับ	พันธุ์หอม
1	ฮือโปะ	4	ห่อเซหมื่อ
2	ห่อวเซ	5	ห่อเสอเกลอะ
3	ห่อวชู	6	พะจี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก จ

ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเกษตรแบบไร้หมูนเวียนกับชุมชน

เดือน	ทำอะไร		พิธีกรรม		การช่วยเหลือกัน	
	อดีต	ปัจจุบัน	อดีต	ปัจจุบัน	อดีต	ปัจจุบัน
กุมภาพันธ์	- ประชุมหารือตกลงวางแผนการทำไร่ประจำปี - สำรวจพื้นที่ทำกิน - หมายจองพื้นที่ทำไร่ - ถางไร่จนเสร็จ	- เหมือนอดีต	- หยุดไปสถานที่ที่หมายไร่ไว้ 3 วัน (หยุดกรรม) - มัดมือปีใหม่เลี้ยงแขกตามประเพณีโดยผู้นำทางศาสนา (ฮีโร่)	- กลุ่มพุทธที่มีเหมือนเดิม - กลุ่มคริสต์ปรับพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์	- ช่วยกันเอามือกันหลายหมู่บ้าน ทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านในการถางไร่	- ช่วยกันเอามือกันในหมู่บ้านใกล้เคียงในการถางไร่
มีนาคม	- ตากไร่ที่ถางในไร่ให้แห้งใช้เวลา 1 เดือน - เตรียมและทำแนวกันไฟ - เตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะใช้ในการทำไร่	- เหมือนอดีต - เหมือนอดีต - เหมือนอดีต	-	-	- ช่วยกันทำแนวกันไฟทั้งหมู่บ้าน - ช่วยกันเอามือเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะใช้ในการทำไร่	- เหมือนอดีต - เหมือนอดีตใหม่

เดือน	ทำอะไร		พิธีกรรม		การช่วยเหลือกัน	
	อดีต	ปัจจุบัน	อดีต	ปัจจุบัน	อดีต	ปัจจุบัน
เมษายน	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมตกลงวันเวลาในการเผาไว้ร่วมกันในชุมชน - ตันเดือนเผาไร่ ล้อมรั้วปลูกกระท่อมในไร่ - ปลูกพืชไร่รุ่นที่ 1 เช่น ข้าวโพด, ฟักทอง, มันสำปะหลัง และมัน เป็นต้น - พากันไปหาอาหารเตรียมไว้ช่วงลงแขกเอามือกัน เช่น หาลาในลำห้วย 	<ul style="list-style-type: none"> - เหมือนอดีต - เหมือนอดีต - เหมือนอดีต - เหมือนอดีต 	-	-	<ul style="list-style-type: none"> - เอามือช่วยเหลือกันในหมู่บ้าน - พากันเตรียมอาหารและไปหาอาหารร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - เหมือนอดีต - อาหารท้องถิ่นลดลง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เดือน	ทำอะไร		พิธีกรรม		การช่วยเหลือกัน	
	อดีต	ปัจจุบัน	อดีต	ปัจจุบัน	อดีต	ปัจจุบัน
พฤษภาคม	- เริ่มลงแขกปลูกข้าว ไร่พร้อมกับพืชผักต่าง ๆ	- เหมือนอดีต	- เลี้ยงเจ้าที่เจ้าป่าใน พื้นที่นั้น ๆ - พิธีปลูกข้าวไร่จะให้ ผู้ชาย และผู้หญิงที่ยัง เป็นโสดเป็นคนลงมือ ปลูกก่อน โดยใช้ปลูก ในพื้นที่รอบกระท่อม ไร่ก่อน - เอาพันธุ์ข้าวที่เหลือ ในการปลูกข้าวไร่มา หมักต้มเป็นเหล้าเลี้ยง แขกที่มาช่วย	- กลุ่ม พุท ธ ศี ทำ เหมือนเดิม - ทำเหมือนเดิม - กลุ่ม พุท ธ ศี ทำ เหมือนเดิม - กลุ่มคริสต์ไม่มี	- เอามือลงแขกกัน - เจ้าของไร่จะเป็น เจ้าภาพในการเลี้ยง อาหารแขกที่มาช่วย ทำงาน	- เหมือนอดีต - เหมือนอดีต
มิถุนายน -กรกฎาคม	- เอาหญ้าหว่าไฟ - ดูแลข้าว พืชในไร่ - เอาหญ้าประมาณ 3 ครั้ง	- เหมือนอดีต	- ฉะข้าวไร่ (มีความ เชื่อว่าทำพิธีเลี้ยงเจ้าป่า เพื่อขอให้ช่วยดูแล รักษาข้าวไร่, พืชผัก	- กลุ่ม พุท ธ ศี เหมือนเดิม - กลุ่ม คริสต์ ปรับ พิธีกรรมทางศาสนา	- เอามือลงแขกกันใน หมู่บ้าน	- เหมือนอดีต

ลิขสิทธิ์ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

เดือน	ทำอะไร		พิธีกรรม		การช่วยเหลือกัน	
	อดีต	ปัจจุบัน	อดีต	ปัจจุบัน	อดีต	ปัจจุบัน
สิงหาคม - กันยายน	- เอาหญ้า บำรุงข้าวไร่ และพืชผักต่าง ๆ ในไร่	- เหมือนอดีต	- พิธีมัดมือ - พิธีเลี้ยงผีไล่แมลงศัตรูพืชตามความเชื่อและประเพณี	- กลุ่ม พุทธ ศี เหมือนเดิม - กลุ่ม คริสต์ ปรึ บ พิธีกรรมทางศาสนา คริสต์	- เอามือลงแขกกัน ใน หมู่บ้าน	- เหมือนอดีต
ตุลาคม	- เริ่มเก็บเกี่ยวพันธุ์ข้าว ที่สุกก่อน - ข้าวบางพันธุ์กำลัง ออกรวง - พืชผักใน ไร่กำลังออก ดอก	- เหมือนอดีต	- พิธีกรรมกินข้าวใหม่ มีความเชื่อว่าต้องเอา ข้าวใหม่ถวายเจ้าที่เจ้า ทางก่อน - มีการทำอาหารมากิน กัน มีความเชื่อว่า ถ้า กินสัตว์ประเภทนี้แล้ว จะทำให้ได้ข้าวมาก	- กลุ่ม พุทธ ศี ทำอยู่แต่ ลดลง - กลุ่ม คริสต์ ปรึ บ พิธีกรรมทางศาสนา	- เอามือลงแขกกัน ใน หมู่บ้าน	- เหมือนกัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

เดือน	ทำอะไร		พิธีกรรม		การช่วยเหลือกัน	
	อดีต	ปัจจุบัน	อดีต	ปัจจุบัน	อดีต	ปัจจุบัน
พฤศจิกายน	- ช่วงเก็บเกี่ยวข้าวและ ดีข้าว - งากำลังออกดอก - พืชผักกำลังออกผล	- เหมือนอดีต	- มักมีใช้เวลา 3 วัน เพื่อขอเจ้าที่เจ้าทาง ช่วยเหลือช่วงเอา ผลผลิตข้าวไร่ - ขอเจ้าที่เจ้าทางช่วย บอกหนุและสัตว์ต่าง ๆ ไม่ให้มารบกวนพืชไร่ ในช่วงนี้	- พุทธสีเหมือนเดิม - คริสต์ปรับเปลี่ยน พิธีกรรมทางศาสนา คริสต์	- ตีเองและช่วยเหลือ กันได้เฉพาะพี่น้อง เพราะเชื่อว่าถ้ามา ช่วยกันหลายคนจะทำ ให้ข้าวสูญหายต้องมี ความอดทน และ ละเอียดมากในช่วงนี้	- มีบางกลุ่มเหมือนเดิม - ช่วยเหลือเอามือกัน โดยเฉพาะทางศาสนา คริสต์
ธันวาคม	- ดีข้าว - เริ่มเก็บพันธุ์พืชในไร่ บางชนิด - เริ่มขนข้าวและเมล็ด พันธุ์พืชผักต่าง ๆ กลับ หมู่บ้าน	- เหมือนอดีต	- เดือนปล่อยผี พิธี แซะโล่บือกำ ปล่อยนก ขึ้นสวรรค์	- พุทธสีเหมือนเดิม - คริสต์ปรับเปลี่ยน พิธีกรรมทางศาสนา	- ขนข้าวเอามือลงแขก กัน	- เอามือกัน - มีการจ้างขนข้าวใน หมู่บ้าน
มกราคม	- เก็บพืชผักเมล็ดพันธุ์ ที่ตกค้างในไร่	- เหมือนอดีต				

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามหลักเกณฑ์การตัดสินใจของชุมชนปกาเกอะญอที่มีต่อการย้ายพื้นที่ปลูกพืช

1. ชื่อ-สกุลเกษตรกร เพศ ชาย หญิง
 ครอบครัวมีสมาชิกทั้งหมด.....คน
 สมาชิกในครอบครัวที่ช่วยปลูกพืช.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน

2. หลักเกณฑ์การตัดสินใจเลือกพื้นที่ปลูกพืช (ใส่ตัวเลขเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย)

ลักษณะดิน (ถ้าเลือกข้อนี้ ให้ถามข้อมูลการตัดสินใจ แล้วใส่เครื่องหมาย “X” ในส่วนประกอบย่อยด้วย)

- เนื้อดินร่วนซุย ดินมีความชื้นและสีดินเข้ม
 มีหน้าดินลึก ก้อนหินกรวดน้อย อื่น ๆ

ลักษณะป่าไม้ (ถ้าเลือกข้อนี้ ให้ถามข้อมูลการตัดสินใจ แล้วใส่เครื่องหมาย “X” ในส่วนประกอบย่อยด้วย)

- ชนิดไม้ใหญ่ที่มี ขนาดลำต้นไม้ใหญ่
 ความหนาแน่นของไม้ใหญ่

ชนิดและการกระจายตัวของหญ้าพืชที่ขึ้น

ปริมาณฝนตกมากและบ่อยครั้ง

ทิศทางแสงแดดและลม

ความลาดชันของพื้นที่

- ชนิดและปริมาณของแมลงต่างๆ
- ไกล่เส้นทางเดิน
- การบอกเล่าของเพื่อนบ้าน
- เป็นพื้นที่ที่เคยให้ผลผลิตสูง
- ปฏิบัติตามประเพณี
- อื่นๆระบุ

3. ข้อมูลการปลูกพืชในไร่เหล่า

3.1 ขนาดแปลงปลูกพืชไร่ 3.2 จำนวนปีที่ใช้แปลงปี

3.3 ชนิดพืชที่ปลูก (เรียงตามลำดับความสำคัญ)

1. 2. 3.

3.4 ช่วงเวลาปลูกพืช (ให้ใส่เครื่องหมาย "X" ในส่วนประกอบย่อยด้วย)

ต้นฤดูฝน (พ.ค.- ก.ค.) ปลายฤดูฝน (ต.ค.- ธ.ค.) ฤดูแล้ง (ธ.ค.- มี.ค.)

3.5 ลักษณะของการปลูกพืชในแต่ละปี (ให้ใส่เครื่องหมาย "X" ในส่วนประกอบย่อยด้วย)

เหมือนกันทุกปี แตกต่างกันในแต่ละปี

กรณีเป็นแปลงปลูกพืชมากกว่าหนึ่งชนิดในพื้นที่เดียวกันและปลูกในช่วงเวลาเดียวกัน

รายการ	พืชหลัก	พืชรองที่ 1	พืชรองที่ 2	พืชรองที่ 3	พืชรองที่ 4	พืชรองอื่นๆ
ชนิดพืชปลูก (ระบุชื่อ)						
ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ (ระบุจำนวนต้นต่อหลุม)						

3.6 จำนวนแรงงานที่ใช้ต่อแปลงปลูก เฉพาะพืชที่สำคัญอันดับแรก

เตรียมพื้นที่ คนต่อวัน เป็นเวลา วัน

ปลูกพืช คนต่อวัน เป็นเวลา วัน

ถางหญ้า คนต่อวัน เป็นเวลา วัน

เก็บเกี่ยว คนต่อวัน เป็นเวลา วัน

4. กิจกรรมอื่นๆ ที่ทำในช่วงปลูกพืช (ใส่ตัวเลขในช่องว่างโดยเรียงลำดับความถี่จากการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย)

- หางของป่า ลำสัตว์
- เลี้ยงสัตว์ รับจ้างในเมือง
- รับจ้างในหมู่บ้าน ทอผ้าและทำเครื่องใช้ในบ้าน
- ไม่ทำอะไร อื่นๆ ระบุ

5. ปฏิทินกิจกรรมเกษตรกรรม (ใช้เครื่องหมาย "X" ลงในช่องว่างเดือนที่มีกิจกรรมที่แจ้งไว้)

	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวนา : เตรียมแปลงกล้า												
หว่านกล้าข้าว												
เตรียมแปลงและปักดำ												
เก็บเกี่ยวข้าวนา												
ข้าวไร่ : เตรียมแปลง												
หยอดข้าวและพืชอื่นๆ												
ถางหญ้าในแปลงข้าวไร่												
เก็บเกี่ยวข้าวไร่												
ปลูกพืชอื่นๆ ในแปลงอื่น ระบุชื่อพืช												
เลี้ยงหมูไก่ ในบ้าน												
เลี้ยงวัวควาย												
เข้าป่าเพื่อหาของป่า ลำสัตว์												
รับจ้างทั่วไปในเมือง												
ทำงานอื่นๆ ให้หมู่บ้าน												

- ข้าวนา : จำนวนพันธุ์ข้าวที่ใช้.....พันธุ์
วันออกรวง (โดยประมาณ (ต้น กลาง ปลาย) เดือนอะไร)
- ผลผลิตข้าวนาได้..... กก.

- ข้าวไร่ : จำนวนพันธุ์ข้าวที่ใช้.....พันธุ์
วันออกรวง (โดยประมาณ (ต้น กลาง ปลาย) เดือนอะไร)
ผลผลิตข้าวนาได้..... กก.

6. หลักเกณฑ์การตัดสินใจเลือกพันธุ์พืชที่ปลูก

- ลักษณะพันธุ์ข้าวที่ใช้.....
.....
.....
ลักษณะพันธุ์ข้าวโพดที่ใช้.....
.....
.....
ลักษณะพืชผักที่ใช้ (ให้ระบุชนิดพืชด้วย)
.....
.....
ลักษณะพืชอื่นๆ ที่ใช้ (ให้ระบุชนิดพืชด้วย)
.....
.....

7. หลักเกณฑ์การตัดสินใจย้ายแปลงปลูกพืช (ให้ใส่ตัวเลขเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย)

☐ ลักษณะดินเสื่อมลง	☐ หญ้าวัชพืชขึ้นมาก
☐ โรคแมลงสัตว์ศัตรูระบาด	☐ ต้นไม้ใหญ่หนาที่บ
☐ ผลผลิตพืชลดลง	☐ นกและสัตว์ป่าทำลายพืชผล
☐ ห่างไกลเส้นทาง	☐ เชื้อตามประเพณี
☐ ทำตามข้อตกลงของกรรมการหมู่บ้าน	☐ อื่นๆ ระบุ.....

ภาคผนวก ช

แบบสอบถามข้อมูลรวมของชุมชนปกกระถอยที่เกี่ยวข้องกับระบบทำไร่หมุนเวียน

1. ระบบการปกครองของหมู่บ้าน

1.1 ลักษณะการปกครองของหมู่บ้านยึดถือตามข้อไหน (ให้ใส่เครื่องหมาย "X" ในช่องว่างสามารถเลือกได้มากกว่า 1)

ตามวัฒนธรรมประเพณี ตามกฎหมาย

1.1.1 ให้ระบุข้อมูลลักษณะการปกครองตามวัฒนธรรมประเพณี

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

1.1.2 .ใครเป็นผู้ดูแลลักษณะการปกครองตามวัฒนธรรม

.....

.....

.....

1.1.3 ให้ระบุข้อมูลลักษณะการปกครองตามกฎหมาย

1.....

.....
.....

2.....

.....
.....

3.....

.....
.....

4.....

.....
.....

5.....

.....
.....

1.1.4 ใครเป็นผู้ดูแลลักษณะการปกครองตามกฎหมาย

.....
.....
.....

2. การตัดสินใจย้ายพื้นที่ปลูกและการจัดการใช้พื้นที่ไร่เหล่าของหมู่บ้าน

2.1 ลักษณะการตัดสินใจย้ายพื้นที่ปลูกและการจัดการใช้พื้นที่ไร่เหล่าของหมู่บ้านยึดถือ

ตามข้อไหน (ให้ใส่เครื่องหมาย "X" ในช่องว่าง สามารถเลือกได้มากกว่า 1)

- ตามวัฒนธรรมประเพณี
- ตามลักษณะทางกายภาพ

2.1.1 ให้ระบุข้อมูลลักษณะการตัดสินใจย้ายพื้นที่ปลูกและการจัดการใช้พื้นที่ไร
เหล่าของหมู่บ้านตามวัฒนธรรมประเพณี

1.....

.....

.....

.....

2.....

.....

.....

.....

3.....

.....

.....

.....

4.....

.....

.....

.....

5.....

.....

.....

.....

2.1.2 ใครเป็นผู้ดูแลลักษณะการตัดสินใจย้ายพื้นที่ปลูกและการจัดการใช้พื้นที่ไร
เหล่าของหมู่บ้านตามวัฒนธรรม

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.1.3 ให้ระบุข้อมูลลักษณะการตัดสินใจย้ายพื้นที่ปลูกและการจัดการใช้พื้นที่ไร
เหล่าของหมู่บ้านตามลักษณะทางกายภาพ

1.....

.....

.....

.....

2.....

.....

.....

.....

3.....

.....
.....

4.....

.....
.....

5.....

.....
.....

1.1.4 ใครเป็นผู้ดูแลลักษณะการตัดสินใจย้ายพื้นที่ปลูกและการจัดการใช้พื้นที่ไร้
เหล่าของหมู่บ้านตามลักษณะทางกายภาพ

.....
.....

3. ข้อตกลงของกรรมการหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจย้ายพื้นที่ปลูกและการจัดการใช้พื้นที่ไร้
เหล่าของหมู่บ้าน

1.....

.....
.....

2.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

4.....

.....
.....

5.....

4. ให้สอบถามและบันทึก ความเชื่อถือในหมู่บ้านที่สืบทอดกันมา ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร (เช่น คำสั่งสอนของบรรพบุรุษ คำสั่งสอนในศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมหมู่บ้าน)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นางสาวเนตรนภา ไชยเป็ง

วัน เดือน ปีเกิด

13 พฤษภาคม 2524

ประวัติการศึกษา

สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนสันทรายวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่
ปีการศึกษา 2542

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่
ปีการศึกษา 2546

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved